

ТРУДНОЩІ ВИКЛАДАЧІВ І СТУДЕНТІВ НА ШЛЯХУ РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНОЇ АВТОНОМІЇ

Чехратова О.А.

викладач кафедри педагогіки та іноземної філології

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

м. Харків, Україна

Learner autonomy is crucial for the process of studies at a higher educational establishment but both the teacher and the learner experience difficulties in organizing that. Some ways of overcoming those difficulties are considered.

Key words: learner autonomy, critical thinking, reflection, self-evaluation.

Вища освіта в Україні та в світі зараз зазнає низку змін самої системи і її компонентів. Це пов'язано з новими пріоритетами і цілями, що ставить перед собою вищий навчальний заклад. Формування знань і навичок більше не є головними завданнями викладача, складниками успішної конкурентоспроможності не можна вважати лише розвинені вміння, а тому університети не відіграють роль кінцевого пункту навчальної системи, а стають лише перехідним етапом на шляху до самовдосконалення і самореалізації [3, с. 145]. У традиційному навчанні знання-відомості є самоціллю освіти, що знижує мотиваційну основу навчання і створює перешкоди для досягнення першочергової мети в опануванні навчальною дисципліною – виховання потреби та вміння використовувати науковий зміст дисципліни в подальшому навчанні і практичній діяльності як засіб цілісного вирішення пізнавальних та професійних проблем [1].

Освітні зміни супроводжується національними і загальноєвропейськими реформами. У системі студентоцентрованого навчання, головним завданням педагога стає ознайомлення вихованців з поняттям навчальної автономії, пояснення її основних принципів та впровадження їх у навчальний процес, що, у майбутньому, стане запорукою успішного розвитку майбутнього спеціаліста.

У сфері іншомовної підготовки ми говоримо про шляхи підвищення мотивації вивчення іноземної мови, адже майбутній фахівець будь-якої галузі повинен володіти навичками спілкування в автентичних ситуаціях, висловлювати свої думки іноземною мовою, а також постійно працювати для розширення свого кругозору і удосконалення мовної підготовки [1].

Особлива увага зараз приділяється тому, що навчальна автономія неможлива без використання інноваційних методів, які націлені на діалог між викладачем і студентом, при чому останній сприймається як активний учасник процесу власного навчання, що допомагає розвивати навички критичного мислення і рефлексії [3, с. 155].

Для багатьох вчителів саме тут виникають певні труднощі. Це пояснюється тим, що пристосуватися до нового стилю викладання доволі важко як викладачам так і студентам. Зарубіжні методисти, спираючись на власний досвід, говорять, що перейти від методики викладання, де центром і головною дійовою особою є вчитель, до студентоцентрованого навчання надзвичайно важко. Таку думку не можна просто нав'язати викладачеві, поставити його у жорсткі рамки роботи у новій системі; вчитель повинен сам зрозуміти необхідність такої зміни, її переваги і недоліки [4]. Тільки у такому випадку перехід буде мати дійсно позитивний результат, всі учасники навчального процесу працюватимуть задля вдосконалення своїх вмінь, формування навичок, покращення навчального середовища, зміни ставлення до предмету і усвідомлення мети його викладання/вивчення.

Вчителеві не легко прийняти автономію, оскільки це означає більше навантаження, інший підхід до роботи, докорінно нове ставлення до себе і своїх вихованців на занятті.

Це не означає, що викладач може сподіватися проводити всі заняття без попередньої підготовки, плану і конспекту уроку, але тепер учні ведуть вчителя, вказують йому шлях, який, за необхідності, можна скорегувати. Цілі навчання обговорюються разом зі студентами, звертається увага на деталі, студенти вирішують що правильно, а що ні, і як можна імплементувати нові

знання на практиці. В процесі помірною коригування, виділення головних ідей підопічних у своїх коментарях, ми навчаємо студентів вчитися, не нав'язуючи власну думку [4, с. 3]. Вчитель – це помічник, а не інструктор, і його мета показати шляхи нової інтерпретації навчального матеріалу.

З іншого боку, процес навчання для студентів тепер характеризується наданням вибору, а тому вони, в свою чергу, повинні бути більш активними, зацікавленими, брати активну участь у виборі завдань, методів і засобів навчання [3, с. 158]. Вирішивши що, коли і де вчити, вихованці самі визначають те, як вони будуть оцінені. Обираючи навчальний матеріал, вони самі контролюють власний процес навчання. Це робить їх більш незалежними, а значить, вони швидше набувають знання, розвивають відповідні уміння і формують навички роботи в команді, вміння вербальної комунікації, вміють правильно розставляти пріоритети і аналізувати процес і результат навчання. Тепер вони можуть ризикувати і ставити питання, знаходити нові рішення і більш впевнено виконувати завдання [3, с. 167]. За бажанням, студент може брати або не брати участь у обговоренні, може записувати власні ідеї на дошці, у зошиті, змінювати тему.

Але головна проблема полягає у тому, що давно звикнувши до того, що процес навчання цілковито спирається на вчителя, студент не охоче бере відповідальність на себе [6, с. 1]. По-перше, помилки і недоліки іншої особи набагато легше оцінювати і критикувати. По-друге, аналіз займає багато часу, оскільки далеко не у всіх студентів сформовані навички критичної рефлексії. По-третє, студент все ще не впевнений, що на наступному занятті викладач не повернеться до вже звичної системи і сам знову буде обирати і вирішувати все. А тому взяти відповідальність студент зможе лише спираючись на внутрішню мотивацію [5, с. 2].

Вивчення іноземної мови часто стає фрагментарним, зводиться до використання різних стратегій, ми можемо розглядати теорію або практику, але разом з'єднати ці два протилежні поняття не в змозі, до того ж, часто реальний світ не співпадає з уявленнями учня/студента про мову, що стає

проблемою на продуктивному етапі. І хоча навчальна автономія в контексті викладання іноземних мов поступово стає реальністю, ми звикли до виконання певної низки вправ для формування навичок і мовленнєвих вмінь, але не завжди знаємо і вміємо розвивати вміння навчальної автономії, хоча це запорука успіху подальшого навчання протягом життя і успішної професійної діяльності.

Доводячи цю ідею, Девід Нанен зазначає, що для кращого оволодіння мовою просто необхідно застосовувати навички навчальної автономії за межами класу/аудиторії [2, с.8], тобто використовувати набуті знання і навички за межами контексту навчання.

Впроваджуючи принципи навчальної автономії, ми повинні допомогти студентам зрозуміти що вони вже знають, а чому їм потрібно навчитися. Для цього необхідно вміти оцінити прогрес вихованця, оскільки подібні результати можуть стати початковим пунктом обговорення, аналізу та опрацювання подальшої стратегії навчання. Студента також потрібно ознайомити з різними критеріями оцінки: тільки так він зможе адекватно аналізувати власні досягнення, ставити нові завдання і використовувати рефлексію [2, с. 25]. Важливо пам'ятати, що в системі навчальної автономії головним є не стільки оцінка, яку отримує студент, а її пояснення та допомога для пошуку шляхів подолання труднощів. Наших учнів/студентів ніколи раніше не вчили оцінювати свої знання, а тому ми не можемо очікувати, що їх самооцінка буде адекватною з самого початку.

Таким чином, для подолання труднощів у процесі розвитку навчальної автономії треба планувати і проводити його так, щоб у студентів систематично формувалися вміння критичного мислення, навички рефлексії і самооцінювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мелашенко В.М. Сучасні підходи до іншомовної професійної підготовки фахівців юридичного профілю. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2013. №1(7). С. 151-154.

2. Dam, L. How to recognize an autonomous classroom? Revisited. A TESOL Symposium. *Learner Autonomy: What Does the Future Hold?* University of Sevilla, 2008. P. 13-33.
3. European Higher Education at the Crossroads. Between the Bologna Process and National Reforms / Curaj, A. et al. Springer, 2014. Part 1. 1103 p.
4. Ginsberg, S. "Mind the Gap" in the Classroom. *The Journal of Effective Teaching*. 2010. #2. P. 74-80.
5. Little, D. Learner autonomy: drawing together the threads of self-assessment, goal-setting and reflection. [E-resource]. URL: <http://archive.ecml.at/mtp2/Elp tt/Results/DM layout/00 10/06/06%20Supplementary%20text>. (viewed 19 July, 2017).
6. Pichugova I., Stepura S., Pravosudov M. Issues of promoting autonomy in EFL context. *Web of Conferences*. 2016. #28. [E-resource]. URL: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/pdf/2016/06/shsconf_rptss2016_01081. (viewed 22 May, 2017).